

22 januari 2014

Effect huidige btw-verlaging op installatiesector nihil

De installatiebranche heeft net als de rest van de bouwsector een aantal moeilijke jaren achter de rug. Door de sterke verwevenheid met de rest van de bouwsector is het voor de branche onmogelijk geweest om te ontsnappen aan de crisis die de bouwsector heeft geteisterd. De btw-verlaging levert de installatiesector vooralsnog weinig op. Op de langere termijn kan de grotere nadruk op duurzaamheid en de vergrijzing verlichting bieden voor de installatiesector.

Installatiesector presteert beter dan de bouw...

De installatiebranche heeft net als de rest van de bouwsector een aantal moeilijke jaren achter de rug. Door de sterke verwevenheid met de rest van de bouwsector is het voor de branche moeilijk geweest om te ontsnappen aan de crisis die de bouwsector heeft geteisterd. In de periode 2009-2012 is de omzet van de installatiebranche met 9,3% gedaald. De omzet daalde in de periode januari-november 2013 met 4,4% ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar.

De installatiesector presteert wel beter dan de bouwsector als geheel, de omzet van de bouw daalde in de periode 2009-2012 namelijk met 18,2% en met 5,5% in de periode januari-november 2013 j-o-j. Dit komt doordat de installatiesector voor circa 20% afhankelijk is

van de industrie, die vanaf medio 2010 sterk is gestegen. De rest van de omzet wordt met name in de woning- en utiliteitsbouw behaald.

Omzetontwikkeling bouw, industrie en installatie (4kw voortschrijdend gemiddelde)

Bron: CBS, ABN AMRO Economisch Bureau

Uit de grafiek hiernaast wordt duidelijk dat tot en met het eerste kwartaal van 2010 de omzet in de bouw op een hoger niveau lag dan die van de installatiesector. Daarna profiteert de installatiesector van de sterk stijgende industrie. Door de slechte prestaties van de bouwsector leunt de installatiesector op dit moment vermoedelijk meer op de industrie dan een aantal jaar geleden het geval was en wordt de omzetsdaling gedempt door het sterke herstel dat de industrie laat zien in vergelijking met de bouw.

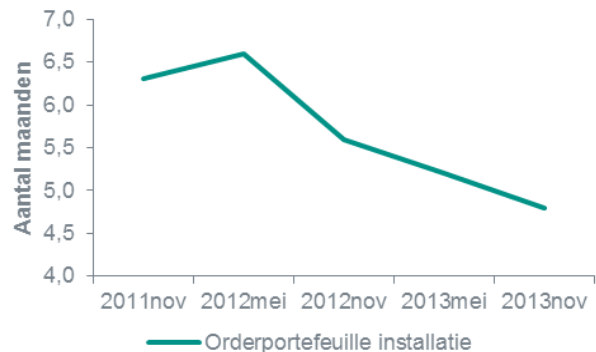
...maar is nog niet uit het dal

Dat de installatiesector nog niet uit het dal is gekropen, blijkt uit de nieuwste Monitor Bouwketen van het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB). De orderportefeuille van installatiebedrijven bedroeg in november 2013 4,8 maanden tegenover 5,2 maanden in mei 2013. Sinds mei 2012 bevindt de orderportefeuille zich in een vrije val en is gedaald van 6,6 maanden naar 4,8 maanden in november 2013, zoals uit de grafiek op de volgende pagina is op te maken.

Wel zijn installatiebedrijven positiever geworden over hun omzetverwachting. In mei 2013 verwachtte nog 19% van de bedrijven een omzetstijging, in november was dat 31%.

Installatiebedrijven zijn ook licht positiever over het aantal offerteaanvragen dat ze ontvangen en het verwachte resultaat.

Orderportefeuille installatiebedrijven

Bron: EIB, UNETO-VNI

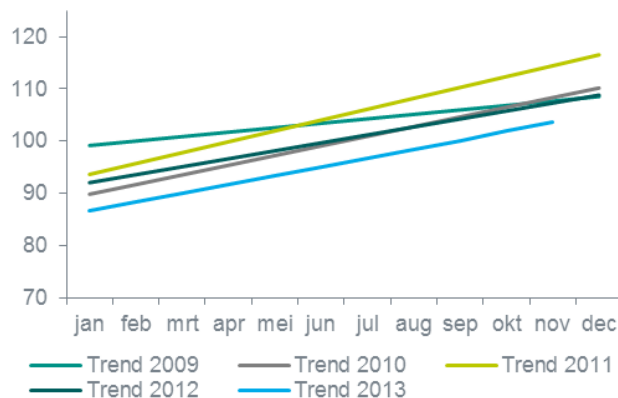
Btw-verlaging mogelijke kans voor de installatiesector in 2014...

De huidige btw-verlaging op de arbeidscomponent van de renovatie van woningen die op 1 maart 2013 is ingevoerd met 31 december 2014 als einddatum, kan een kans zijn voor de installatiesector in 2014. De eerste btw-verlaging van oktober 2010-september 2011 heeft volgens brancheorganisatie UNETO-VNI EUR 400 miljoen extra omzet voor de installatiesector gegenereerd. Ter vergelijking, de totale omzet van de installatiesector bedroeg in 2009 EUR 13,8 miljard. Het EIB heeft berekend dat de btw-verlaging een positief effect heeft gehad op de gehele bouwproductie van circa EUR 630 miljoen, terwijl de totale bouwproductie in 2009

EUR 81,4 miljard bedroeg. Dit betekent dat de installatiesector in sterker heeft geprofiteerd van de btw-verlaging in 2010-2011 dan de bouwsector.

Om het effect van beide btw-verlagingen te laten zien, zijn in de volgende twee grafieken de trendlijnen van de omzetontwikkeling in de jaren 2009-2013 voor zowel de installatiesector als de bouw weergegeven. De trendlijnen kennen allen een stijgend verloop wat betekent dat de omzet gedurende het jaar stijgt. De maand januari is voor zowel de bouw als de installatiesector een slechte maand waardoor er ten opzichte van december meestal een sterke omzetsdaling te zien is, wat deze stijging mede verklaard.

Trend omzet installatiesector 2009-2013

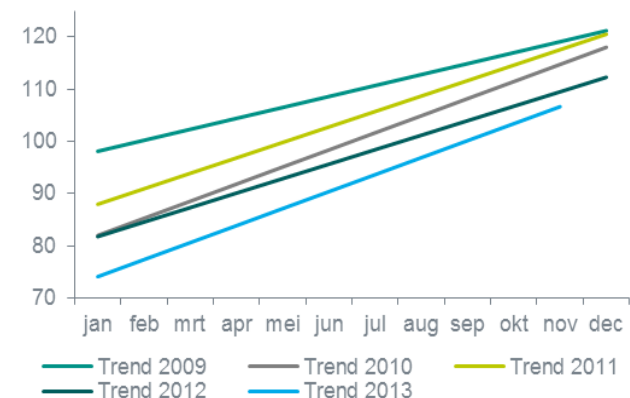

Bron: CBS, ABN AMRO Economisch Bureau

Het is mogelijk om naar de trendlijn van de omzetontwikkeling te kijken, omdat in de periode 2005-2008 de omzetontwikkeling gedurende het jaar vergelijkbaar was. Daardoor verliepen de trendlijnen parallel. Wel is het niveau tussen de jaren verschillend, als het in een jaar beter gaat met de sector ligt de trendlijn op een hoger niveau dan wanneer het slecht gaat. Doordat de trendlijnen normaliter parallel verlopen, kan een verandering in de helling van de trendlijn aangeven of er positieve of negatieve omzetsontwikkelingen in de sector zijn die de omzetontwikkeling beïnvloed.

De grafiek links geeft voor installateurs aan dat de helling van de trendlijn van 2010 steiler is ten opzichte dan in 2009 en dat de helling van de trendlijn van 2011 veel steiler is.

Trend omzet bouw 2009-2013

Bron: CBS, ABN AMRO Economisch Bureau

Doordat de helling van de trendlijnen van 2010 en 2011 steiler verloopt dan die van 2009, kan worden geconcludeerd dat de omzetontwikkeling in deze jaren verbeterd is ten opzichte van 2009. Al is het effect in 2010 beperkt. Het grootste effect was in 2011 te zien, het jaar waarin in negen maanden de btw-verlaging van kracht was terwijl dit in 2010 maar drie maanden het geval was.

In de grafiek betreffende de bouwsector zijn ter vergelijking de trendlijnen voor de jaren 2009-2013 van de bouwsector als geheel te zien. De trendlijnen voor 2010 en 2011 verlopen wel steiler dan die van 2009, maar komen niet uit boven die van 2009, terwijl dit voor de installatiesector, met name in 2011, wel het geval is.

Hieruit kan worden opgemaakt dat de btw-verlaging een gunstig effect heeft gehad op de installatiesector, iets wat voor de bouwsector als geheel minder het geval was. Dit komt overeen met de berekeningen van het EIB en UNETO-VNI die eerder genoemd zijn.

...maar dan moet er nog wel wat veranderen

Het effect van de huidige btw-verlaging is veel minder duidelijk. Uit de eerder genoemde grafieken is op te maken dat de helling van de trendlijn van de omzetontwikkeling in de

installatiesector in 2012 en 2013 vergelijkbaar is. Terwijl je zou verwachten dat de helling in 2013 steiler zou zijn als gevolg van de btw-verlaging. Dit is een aanwijzing dat de huidige btw-verlaging voor de installatiesector tot nu toe nog maar weinig effect heeft bereikt. Voor de bouwsector is de helling in 2013 steiler dan in 2012, als is nog niet het niveau van 2012 bereikt. Voor de bouwsector als geheel lijkt er dus wel enige verbetering zichtbaar als gevolg van de btw-verlaging.

Mogelijk kan de btw-verlaging meer effect genereren in 2014 wanneer de consumenten en woningeigenaren positiever worden als gevolg van het uitbodemen van de woningmarkt en het afzwakken van de economische crisis. Mogelijk wenden zij dit nieuwe vertrouwen aan om hun woning te renoveren.

Verduurzaming kan op de lange termijn de installatiesector helpen...

Een trend waar de installatiesector de komende jaren wel van kan profiteren, is de verduurzaming van bestaande gebouwen en het bouwen van energieneutrale gebouwen. Dit gaat verder dan het plaatsen van zonnepanelen. Er moet ook gedacht worden aan het plaatsen van slimme meters, warmtewisselaars en warmtepompen en het (beter) isoleren van gebouwen.

De kansen zullen in eerste instantie niet komen van individuele woningeigenaren, maar van de verduurzaming van sociale huurwoningen tot energieneutrale woningen als gevolg van *De Stroomversnelling*, een overeenkomst tussen vier grote bouwers en zes woningcorporaties. In 2013 en 2014 zullen volgens dit plan 1.000 huurwoningen worden gerenoveerd, in 2015 en 2016 10.000 woningen en in de periode 2017-2020 nog eens 100.000 woningen. Deze aantallen zullen op de korte termijn de installatiesector niet uit het dal trekken, maar op de langere termijn kan de sector hiervan profiteren. Het produceren op grote schaal kan zorgen voor kostenvoordelen waardoor het renoveren van een woning tot een energie-neutrale woning goedkoper kan worden. Dan wordt het voor individuele woningeigenaren ook aantrekkelijker om hun woning te verduurzamen.

Er wordt al meer vaart gemaakt met de verduurzaming van bedrijfsgebouwen. Het is ook eenvoudiger om dit op grote schaal te doen, aangezien deze grote gebouwen vaak minder eigenaren hebben waardoor projecten eenvoudiger van de grond komen. Daarom zijn er ook al langere tijd initiatieven die de verduurzaming van utiliteitsgebouwen ondersteunen. Zoals bijvoorbeeld Energy Service Companies (ESCO's), gespecialiseerde partijen die alle zorg bij de verduurzaming uit handen nemen. Zij zijn bij de energiebesparing

bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het ontwerp, installatie en het langdurig onderhoud van de installaties en houden zich bezig met de financiering hiervan. Hier ligt een duidelijke kans voor installatiebedrijven.

...net als de ouder wordende bevolking

De Nederlandse bevolking zal in de toekomst sterk gaan vergrijzen. Tot en met 2040 zal het aantal huishoudens enkel verder stijgen als gevolg van de sterke groei van de 65+ huishoudens. Tegelijkertijd gaat het overheidsbeleid steeds meer uit van scheiden van wonen en zorg. Dit heeft tot gevolg dat ouderen steeds langer thuis zullen blijven wonen. Omdat lang niet alle woningen geschikt zijn voor ouderen, zullen er aanpassingen aan deze woningen gedaan moeten worden. Installateurs kunnen allerlei hulpmiddelen in huis aanbrengen zodat ouderen bijvoorbeeld eenvoudiger gordijnen of deuren kunnen openen, maar kunnen ook badkamers verplaatsen naar de benedenverdieping.

Verwachtingen installatiesector 2014

Zoals hiervoor besproken raakt de malaise in de bouwsector de installatiesector. De positieve ontwikkelingen in de industrie kunnen de ontwikkelingen in de installatiesector positief beïnvloeden. De btw-verlaging heeft op dit moment nog weinig effect op de installatiesector. Op de lange termijn zal de

sector kunnen profiteren van de grotere belangstelling voor de verduurzaming van gebouwen en de vergrijzing van de bevolking. Dit laatste zal in 2014 nog geen effect hebben.

De omzet kan in 2014 negatief beïnvloed worden doordat per 1 januari 2014 isolatiebedrijven gelijk worden getrokken met andere bouwbedrijven waardoor zij het hoge belastingtarief moeten gaan heffen op hun materialen. Isolatiebedrijven hadden tot nu toe een uitzonderingspositie omdat hun materiaal een beduidend deel van de opdrachtsom uitmaakte en mochten zodoende het lage belastingtarief daarop heffen. Ondanks dit en het beperkte effect van de btw-verlaging, verwachten we dat de omzet van de installatiesector in 2014 zal stabiliseren. Dit wordt met name veroorzaakt door de groei van de productie van de industrie die ABN AMRO verwacht. Ook voor de utiliteitsbouw wordt lichte groei verwacht, zeker in het renovatiesegment. Nog geen groei is te verwachten van de woningbouw, al wordt dit cijfer vertekend door de lage nieuwbouwverwachtingen. De renovatie van woningen zal minder hard dalen in 2014. De gww blijft in 2014 last houden van de bezuinigingen die de overheid doorvoert op infrastructurele projecten.

Volume en omzetmutaties naar sector

	2011	2012	2013v	2014v
	% mutaties			
Installatie (omzet)	5,0	-4,5	-3,5	0
Woningbouw (volume)	5,3	-7,7	-7,0	-1,5
Utiliteitsbouw (volume)	3,0	-6,8	-3,5	0,25
Gww (volume)	5,4	-7,2	-4,5	-1,75
Industrie (volume)	3,5	-0,7	-0,5	2,0

Bron: CBS, Verwachtingen ABN AMRO Economisch Bureau

Links

[Sentiment bouwondernemers verbeterd](#)

Sector update bouw ABN AMRO november 2013

[Meters maken met de verduurzaming van de gebouwde omgeving](#)

Publicatie ABN AMRO september 2013

Contactgegevens ABN AMRO | Economisch Bureau Nederland:

	Aandachtsgebied	Telefoonnummer:	E-mailadres:
Jacques van de Wal (hoofd)	Algemeen	020 628 0499	jacques.van.de.wal@nl.abnamro.com
Eric Huliselan	Zakelijke Dienstverlening	020 628 2138	eric.huliselan@nl.abnamro.com
Casper Burgering	Industrie (w.o. industriële materialen)	020 383 2693	casper.burgering@nl.abnamro.com
Michel Veul	Transport & Logistiek	020 628 6441	michel.veul@nl.abnamro.com
Thijs Pons	Agrarisch, Food	020 628 6437	thijs.pons@nl.abnamro.com
Mathijs Deguelle	Retail, Leisure	020 344 2179	mathijs.deguelle@nl.abnamro.com
Hans van Cleef	Olie & Gas	020 343 4679	hans.van.cleef@nl.abnamro.com
Madeline Buijs	Bouw, Real Estate	020-383 8201	madeline.buijs@nl.abnamro.com
Nico Klene	Macro-economie	020-625 4204	nico.klene@nl.abnamro.com
Philip Bokeloh	Woningmarkt, Macro-economie	020-383 2657	philip.bokeloh@nl.abnamro.com
Theo de Kort	Informatieanalist, Autohandel	020 628 0489	theo.de.kort@nl.abnamro.com
Ingrid Kroeze	Research ondersteuning	020 383 5161	ingrid.kroeze@nl.abnamro.com

Volg ons ook op Twitter: [@ABNAMROeconomen](https://twitter.com/ABNAMROeconomen)

Disclaimer

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on the energy market. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved- is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.

© ABN AMRO, 2014